

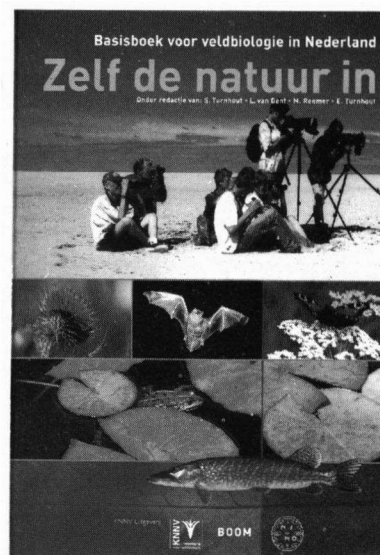
NIEUWE UITGAVEN

ZELF DE NATUUR IN - BASISBOEK VOOR VELDBIOLOGIE IN NEDERLAND

De Nederlandse Jeugdbond voor Natuurstudie (NJJ) is een vereniging voor jongeren die actief in de natuur zijn en deze willen beschermen. Door en voor jongeren van 12 t/m 25 jaar worden o.a. binnen- en buitenlandse zomerkampen georganiseerd waarop men zich met excursies richt op thema's en soortgroepen. Zo zijn er binnen de NJJ ook werkgroepen die zich richten op bijvoorbeeld strand, zoogdieren, vogels, waterbeestjes, planten, insecten en geologie. Daarmee is de NJJ een prima opstap voor tieners en jongeren met interesse voor natuur, om deze interesse verder uit te bouwen en te verdiepen.

Datzelfde geldt ook voor 'Zelf de natuur in', een basisboek voor veldbiologie in Nederland, geschreven voor en door jongeren afkomstig uit de NJJ. Het boek leidt de beginnende veldonderzoeker nader in en helpt deze een stap op weg om diens specifieke interesse voor een bepaald soort leefgebied van een soort (bijv. Wadden) en/of soortgroep (bijv. vissen) te vinden. In het eerste gedeelte van het boek gebeurt dat door verschillende ecosystemen, grondsoorten, de kringloop van water, het klimaat, de geschiedenis van de ecologie, veldbiologie en natuurbescherming onder de aandacht te brengen. In het tweede gedeelte komen de meest algemene en herkenbare planten en dieren van Nederland aan bod. Per soort(groep) worden de belangrijkste kenmerken, levenswijze en leefgebied beschreven.

'Zelf de natuur in' is prachtig opgemaakt, zoals vrijwel elke KNNV-uitgave. Het boek geeft op aantrekkelijke wijze het brede scala aan veldbiologische onderwerpen weer, waaruit de beginnende veldonderzoeker zelf keuzes kan maken. Per soortgroep staan inventarisatie- en onderzoeksmethoden beschreven en worden 'links' gegeven om meer info te vergaren (benodigde literatuur en organisaties). Daarmee kan 'Zelf de natuur in' meegenomen worden in de excursietas, maar is het boek vooral zeer geschikt om beginnende natuurliefhebbers c.q. -onderzoekers (in het bijzonder tieners en jongeren, broodnodig in de sterk vergrijzende wereld van de Nederlandse veldbiologie) en hun interesse verder op weg te helpen. Wie meer over de NJJ wil weten, kan hun website <http://www.njn.nl> raadplegen. Contactpersoon voor de Friese NJJ-afdeling is Josien Buiten (e-mail: meeprizzlycow@hotmail.com).

S. Turnhout, L. van Gent, M. Reemer & E. Turnhout 2002. Zelf de natuur in - basisboek voor veldbiologie in Nederland. KNNV-Uitgeverij, Utrecht. ISBN 90 5011 156 4. Formaat 17 x 24 cm, genaaid gebonden, fullcolour, 352 pagina's. Prijs: € 19,95. Verkrijgbaar bij de boekhandel. Ledenprijs bij de KNNV: € 16,95.

Romke Kleefstra

DWAALGASTEN IN HET HOOGVEEN. EEN SCHETSBOEK.

Martin Brandsma is tekenaar in hart en nieren. Van zijn observaties van twee Slangenarenden en het eerste paartje Kraanvogels met jongen in het Fochteloërveen sinds mensenheugnis, heeft hij eind 2001 zelf een klein maar zeer charmant boekwerkje uitgegeven. Theo van der Horn maakte hiervoor de teksten. Natuurmonumenten droeg bij in de kosten en deelde het boekje uit als relatiegeschenk.

Het boekje dwingt ronduit respect af. Enerzijds natuurlijk voor Martin, die de natuur in al haar facetten zo treffend en levendig weet te schetsen. Anderzijds voor die natuur zelf, omdat de tekeningen tevens verbeelden dat de natuur zo groots is, dat ze zich niet in woorden of beelden laat vatten.

Een prachtig document!

Martin Brandsma, 2001. Dwaalgasten in het hoogveen. Een schetsboek. Uitgave: Martin Brandsma, Wânswert. Te bestellen door overmaking van € 9,55 op rekeningnummer 3719.73.570 t.n.v. A.T. Brandsma te Wânswert, o.v.v. 'Slangenarend'. Meer informatie: M. Brandsma, tel.: 0519-332071, e-mail: martinbrandsma@planet.nl.

Sietske Rintjema

SCHAARSE VOGELS IN FRYSLÂN

In 1989 startte SOVON Vogelonderzoek Nederland het Bijzondere Soorten Project niet-broedvogels (BSP-nb). In dit project worden alle losse waarnemingen van in totaal 80 schaarse en vrij zeldzame niet-broedvogels verzameld. Het gaat daarbij om soorten als Grote zilverreiger, Zeearend, Slechtvalk, Grauwe franjepoot, Reuzenster, Hop, Bepijlster, Sneeuwgorst en Frater. Veel Friese vogelaars geven al jarenlang trouw alle waarnemingen aan SOVON door. De afgelopen jaren verschenen in Twirre regelmatig leuke overzichten met resultaten van bepaalde soorten.

Nu is er een boek uitgekomen waarin alle 80 soorten worden besproken. De ruggengraat van 'Schaarse vogels in Fryslân' bestaat uit de BSP-gegevens uit 1989-98. Daarnaast hebben de auteurs hun uiterste best gedaan zoveel mogelijk aanvullende gegevens uit deze periode aan hun databank toe te voegen. Via talloze oproepen, nazoeke van literatuur en allerlei andere bronnen zijn veel extra gegevens boven water gekomen.

In hoofdstuk 1 wordt goed uitgelegd hoe dit alles uiteindelijk resulteerde in een werkbestand met ruim 22.500 meldingen. Per soort loopt het aantal meldingen uiteen van 1 (Pontische meeuw) tot 2.585 (Slechtvalk).

Hoofdstuk 2 gaat nader in op de soortenrijkdom in Fryslân. In zeven atlasblokken zijn meer dan 50 soorten vastgesteld. Het hoogste aantal soorten (65) is op Schiermonnikoog gezien (blok 02-36). Terschelling scoort ook bijzonder goed met vier atlasblokken met meer dan 50 soorten (maximaal 62 in blok 01-53). Ook goed zijn de blokken bij Lauwersoog (59 soorten) en Kornwerderzand (53 soorten). Soortenarme(re) blokken liggen in open delen van Fryslân en in grote delen van de Waddenzee, IJsselmeer en Noordzee. Deels zijn deze verschillen toe te schrijven aan verschillen in waarnemersintensiteit. Een nadere analyse van de verspreidingsgegevens wijst uit dat natuurgebieden, vooral als ze langs de kust zijn gelegen, een groot aantal schaarse soorten herbergt.

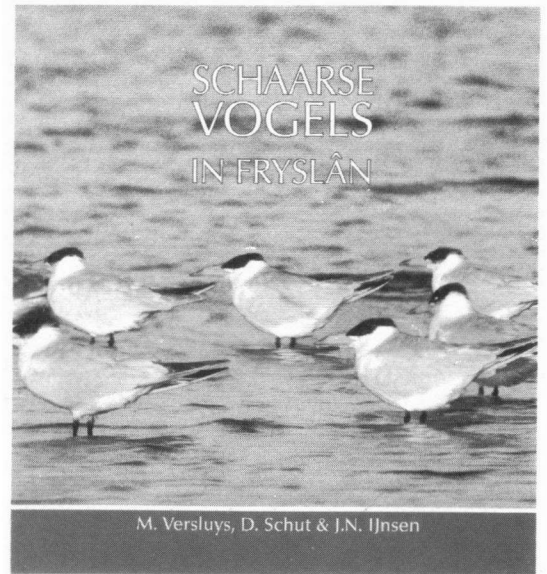
In hoofdstuk 3 is gepoogd een relatie te leggen tussen de wind en het voorkomen van schaarse soorten. Dit levert interessante informatie op: bepaalde soorten (bijv. Roodpootvalk, Grauwe kiekendief en Visarend) zijn veel gezien tijdens oostenwinden, terwijl andere soorten (bijv. Kleine alk, Vorkstaartmeeuw en IJsdruiker) juist veel zijn gemeld tijdens westenwinden.

De soortbesprekingen (hoofdstuk 4) nemen tweederde deel van het boek in beslag. Ze zijn systematisch van opzet en goed leesbaar. Bij iedere soort wordt een grafiek (jaarpatroon over 1989-98) en een verspreidingskaart gepresenteerd. Daarnaast is de tekst royaal geïllustreerd met prachtige pentekeningen van Martin Brandsma. Vaak wordt extra informatie gegeven, bijv. bij Casarca over nazomermaxima op de Steile Bank. In een apart katern van 12 pagina's vinden we nog 36 kleurenfoto's van diverse soorten. Vier foto's zijn in Lauwersoog gemaakt, de rest in Fryslân zelf.

Over het algemeen geven de soortbesprekingen goed inzicht in het voorkomen en de verspreiding van de verschillende soorten. De kaarten zijn verhelderend en de teksten zijn goed geschreven. Toch blijf ik met enkele vraagtekens zitten. Zo mis ik bij veel soorten schattingen van de aantallen die per doortrekperiode langs trekken en schattingen van overwinterende aantallen. Bij veel soorten staat een tabel met maxima per kwartblok, maar ik had graag wat meer een uitwerking van maximale aantallen per gebied (bijv. kwelderzangers op Noard-Fryslân Bûtendyks) en/of provincie gehad. Ook is het jammer dat maar de helft van de Lauwersmeer (het Friese deel) is behandeld. En natuurlijk zijn er nieuwe ontwikkelingen die maken dat gegevens verouderen of schattingen te laag blijken te zijn. Zie hiervoor bijv. het artikel van Eelco Brandenburg en Imko Riemersma in de vorige Twirre over alleen al circa 30 overwinterende Slechtvalken in de Greidhoeke.

Ondanks deze puntjes blijft vooropstaan dat de auteurs een moeilijke klus tot een zeer goed eind hebben gebracht. Het is geen geringe prestatie om van niet-systematisch verzamelde veldgegevens zo'n mooi en inhoudelijk goed boek te maken. Het is bovendien voor het eerst sinds 1884 dat de verspreiding over geheel Fryslân (inclusief Waddeneilanden, Waddenzee, IJsselmeer en Noordzee) in één boek wordt besproken. Het boek is, zeker door de lage prijs, een aanrader voor iedere Friese vogelaar (én die daarbuiten). Niets voor niets zijn inmiddels al 350 exemplaren verkocht!

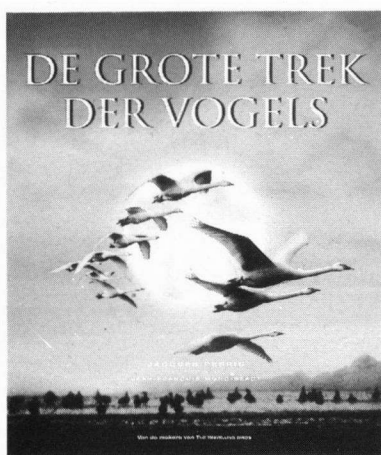
Versluys M., D. Schut & J.N. IJnsen. 2002. Schaarse Vogels in Fryslân. Uitgave SOVON Fryslân, Akkrum/ Fryske Feriening foar Fjildbiology, Heerenveen. ISBN: 90 9015 684 4. Formaat 21 x 22,5 cm, genaaid gebonden met kleurenomslag, zwartwit met apart katern met 36 kleurenfoto's, met talloze pentekeningen, figuren, verspreidingskaarten en illustraties, 221 pagina's. Prijs € 14,00. Verkrijgbaar bij de betere boekhandel in Fryslân (o.a. De Tille in Leeuwarden) of te bestellen door € 14 (incl. porto) over te maken op bankrekening 29.62.62.838 t.n.v. penningmeester FFF te Heerenveen o.v.v. naam en volledig adres.

DE GROTE TREK DER VOGELS

Het afgelopen jaar draaide in verschillende filmhuizen in het land de film 'The travelling birds'. Deze indrukwekkende film nam de kijker mee in trekkende groepen ganzen, zwanen en Kraanvogels, alsof de camera's op de ruggen en snavel van de vogels gemonteerd zaten. Het werd een ode aan vogels, die de kijker hun mysterie en de mystiek van de trek van dichtbij liet benaderen. Daarmee slaagde filmmaker Jacques Perrin erin een 'grote natuurfabel' te creëren, die enkel steunde op beelden en enkele flarden tekst.

Aan de hand van 'The travelling birds' stelden de filmmakers 'De grote trek der vogels' samen; een groot, zwaar boek vol foto's van vogels op trek, in duizelingwekkende aantallen, in imposante landschappen en in extreme weersomstandigheden. Een vlucht Brandganzen boven het IJslandse landschap, een groep Witte pelikanen vliegend boven Senegal, Canadese ganzen die laag over de East River door New York trekken, Grauwe ganzen die de Eiffeltoren in Parijs passeren, Canadese luchten vol Sneeuwganzen, een ijsvlakte in Alaska vol Amerikaanse zeearenden, prachtplaten van omvangrijke kolonies van Koningspinguïns en Wenkbrauwbatrossen, adembenemende close-ups van trekkende Brand-, Roodhals- en Grauwe ganzen, Indische ganzen die de hooggebergten van de Himalaya trotseren en foto's van vogels in onverwachte situaties, zoals Ooievaars rustend in de uitgestrekte zandvlakten van de Libische woestijn en groepjes Canadese ganzen in de stenige woestijn van Arizona.

Door de grote omvang van het boek en de pagina vullende weergave (met zelfs ook nog uitklapbare pagina's) komt het beeldmateriaal volledig tot z'n recht. Dit gaat gepaard met verhalende teksten over de gefilmde en gefotografeerde soorten, die ingaan op de trek in al haar facetten. Tot slot wordt weergegeven hoe de film 'The travelling birds' tot stand is gekomen, waarmee een kijkje in de keuken van het maken van natuurfilms wordt gegeven.

'De grote trek der vogels' is zondermeer een van de fraaiste vogelfotoboeken dat ooit is verschenen en het is z'n prijs wel waard. Eenmaal aangeschaft geldt het volgende lezersadvies: Trek het zware boek bij guur weer uit de kast, zetel u in een luie stoel, voorzie uzelf van een goede bak koffie en een versgebakken lekkernij, neem 'De grote trek der vogels' op schoot en zink weg in de talloze prachtplaten die u meevoeren op trek met velerlei vogelsoorten.

Jacques Perrin & Jean-François Mongibeaux 2002. De grote trek der vogels. Tirion Uitgevers B.V. i.s.m. Natuur & Techniek, Amsterdam. ISBN 90 5210 473 5. Formaat 29,5 x 34,5 cm, genaaid gebonden met stofomslag, fullcolour, kleurenfoto's, 270 pagina's. Prijs: € 69,90. Verkrijgbaar bij de boekhandel.

Romke Kleefstra